

دوره‌هایی به حاشیه رفته است. نهایتاً مسأله هویت اسلامی، هویت دینی و تعلق دینی که از عناصر و مؤلفه‌های مشترک است. ما چون در یک وضعیت عمومی کلی در دوران معاصر قرار گرفته‌ایم، مسائل اغلب حل نشده‌ای داریم که دوباره فراخوانی می‌شوند و دوباره بازگشت در مورد آنها صورت می‌گیرد. از میان نیروهای سیاسی و اجتماعی و فکری ما برخی پرچمدار بخشی از این مسائل هستند. عده‌ای ممکن است آزادیخواهی را برجسته کنند، دیگری ایران دوستی و یک عده‌ای عدالت طلبی را برجسته می‌کنند. همچنان که عده‌ای توسعه خواهی و عده‌ای هویت دینی و اسلامی را برجسته و سایر امور را در ذیل آن تعریف می‌کنند. تقریباً هیچکس انکار نمی‌کند که اینها باید در کنار هم باشد اما در گرایش‌های مختلف و در نزد نیروهای اجتماعی و سیاسی و گفتمانی مختلف یکی بر دیگری غلبه و سعی می‌کند آنها را دوباره ذیل نقطه کلیدی خودش بازتعریف کند. بنابراین خواستیم بگوییم که اگر چنان که در پرسش‌تان اشاره داشتید، این مسائل در ۱۳۰۱ مطرح بود همچنان نیز مطرح است. اگر ۱۰ سال به عقب تر از آن هم برگردید این سؤالات در نزد آن عده‌ای که وجود داشتند و واجد خوداگاهی بودند، به یک نحو و زبان دیگر و لحن دیگر مطرح بود. اگر تحلیل محتوا کنید می‌بینید که هنوز هم می‌توانید با آنها هم‌زبان شوید. یعنی زمان مان با آنها متفاوت است اما می‌بینیم که باز هم می‌توانیم حرفشان را بفهمیم. در حالیکه شما سراغ کسانی می‌روید که در دوران صفویه هستند، می‌گویید اینها تاریخ هستند و مال یک دوره دیگر هستند و مسائلشان متفاوت است. ولی در دوره معاصر یک مشکلاتی وجود دارد، ما هم با روشنفکران قبل از مشروطه و هم با آثانی که مشروطه را انجام دادند اعم از گرایش‌های روحانی و روشنفکری و همینطور در دوره معاصر انقلاب اسلامی می‌توانیم یکدیگر را بفهمیم و احساس بیگانگی از اندیشه یکدیگر نکنیم.

« در اندیشه ملوک یا در مشروطه، صدایی شنیده می‌شد از روشنفکری که می‌گفت مسأله ما قانون است. بعد داور و دیگران و حتی تقی زاده و بهار می‌گفتند که مسأله ما نظم است. چپ‌ها هم که موضوعشان عدالت بوده است. بعد از انقلاب اسلامی هم عدالت اسلامی مطرح شد. الان در چند سال اخیر مسأله شناسی ما چیست؟ چه مسأله‌ای طرح می‌شود؟ یک وجه آشکاری که دارد این است که مسأله گفتمان‌های چپ و عدالت طلبی یک آفتی را در سال‌های اخیر تجربه کردند. یعنی همانطور که در فرایند منتهی به انقلاب و بعد از آن، چپ، چه چپ اسلامی و چه مارکسیستی برجستگی داشت، این حوزه به حاشیه رفته و افول کرده است. یکسری مسائل هم بیشتر برجسته شده

است. مسأله نگرانی برای آینده ایران خیلی برجسته شده است. یعنی مسأله دغدغه‌مندی پیرامون اینکه راه ایران و جایگاه آن چیست؟ و چه خواهد بود؟ این گفتاری است که دائماً دارد تکرار می‌شود و در پس زمینه همچنان وجود دارد. دومین مسأله‌ای که می‌توانم بگویم اهمیت دارد و همچنان اهمیت خود را حفظ کرده است مسأله توسعه خواهی است که خیلی برجسته شده است. این یک دلیل دارد و آن هم این است که ما در فاصله دهه ۷۰ یعنی بعد از مقطع جنگ، یک فرایند بهبود اجتماعی در حیطه‌های مختلف را تجربه کرده ایم. یعنی در دهه هفتاد و دهه هشتاد ایران تجربه موفق را از لحاظ فرایندهای توسعه‌ای طی کرد. بخشی از آن به خاطر درآمدهای نفتی بود و بخشی هم به خاطر برنامه‌ریزی‌ها و پروژه‌های توسعه‌ای بود که اجرا شد. فرآورده آن این بود که ایرانی‌ها تجربه خوبی از لحاظ بهبود GDP (تولید ناخالص ملی) را تجربه کرده‌اند. از لحاظ شاخص‌های سرانه بهبودی حاصل شد، فقر غذایی کم شد، دسترسی به خدمات، بهداشت و آموزش خیلی بهبود پیدا کرد. نتیجه‌اش هم این بود که ما در اواخر دهه ۸۰ و اوایل دهه نود به لحاظ شاخص‌های توسعه‌ای وضعیت نسبتاً خوبی در مقیاس جهانی داشتیم. اما از دهه ۹۰ به بعد ترکیبی از عوامل داخلی و خارجی، سوء مدیریت‌ها و مسأله تحریم‌ها و ... بر هم تلنبار شد و فرایند روبه نزولی را تجربه کردیم. یعنی شما به عینه در شاخص‌های اقتصادی افول تولید ناخالص داخلی، سرانه، تورم، مسأله دسترسی به امکانات و زیرساخت‌های توسعه‌ای را تجربه کرده‌اید و الان در فضای عمومی می‌توانید اثرش را در ناترازی‌ها، فقر و تورم و ... ببینید. اگر بگوییم که گفتمان‌ها و فضاهای نظری و انکشی به عرصه مسائل و چالش‌ها ست این را می‌بینیم که مسأله

از دهه ۹۰ به بعد ترکیبی از عوامل داخلی و خارجی، سوء مدیریت‌ها و مسأله تحریم‌ها و ... بر هم تلنبار شد و فرایند روبه نزولی را تجربه کردیم. یعنی شما به عینه در شاخص‌های اقتصادی افول تولید ناخالص داخلی، سرانه، تورم، مسأله دسترسی به امکانات و زیرساخت‌های توسعه‌ای را تجربه کرده‌اید و الان در فضای عمومی می‌توانید اثرش را در ناترازی‌ها، فقر و تورم و ... ببینید

دغدغه توسعه و پیشرفت، دوباره دارد اهمیت زیادی پیدا می‌کند. هرچند که بالاخره همه ما می‌توانیم که بحث‌های توسعه‌ای یک وجه تخصصی دارند و اصطلاحاً قابلیت شعاری‌سازی و عمومی شدن ندارند. ممکن است به اندازه دغدغه ایران و تلاش برای مسأله ایران دوستی گرم و داغ و برانگیزاننده نباشد. اما عملاً شما در گفتار عمومی تأثیرش را می‌بینید. یا شما مسأله هویت را می‌بینید که خیلی اهمیت پیدا کرده است. اینکه بالاخره ما کی هستیم. دغدغه دیگری که الان دارد اهمیت پیدا می‌کند - با توجه به تنش‌هایی که در پیرامون ما وجود دارد - مسأله امنیت است. بی‌ثباتی‌هایی که در خاورمیانه پدیدار شد و تهدیداتی که از محیط بین‌المللی دارد می‌آید و مسأله مهاجران خارجی جملگی در همین دغدغه امنیتی بازتاب دارد. شاید خیلی به آن تصریح نشود اما شما آن را در لایه زیرین جامعه می‌بینید که بالاخره می‌توانیم ثبات و امنیت و پایداری خودمان را حفظ کنیم. الان مسائل اینجوری فراخوان می‌شود. اینها قبلاً هم بوده است. یعنی در تاریخ معاصر دائماً دارد تکرار می‌شود. چرا؟ چون که این مسائل حل نمی‌شود. و همینطور مسأله نهادینه کردن آزادی، به رسمیت شناخته شدن و تضمین حقوق و آزادیها که برای گروه‌هایی از جامعه اهمیت و برجستگی زیادی پیدا کرده است. از این لحاظ زبان و بیان شاید عوض شده باشد اما همان گفتمان‌ها دارد بازخوانی و تکرار و بازتولید می‌شود.

« آن زمانی که مستشارالدوله کتاب یک کلمه را نوشت، مسأله اش این بود که چون ایران در درون نظم ندارد، قدرتش رو به اضمحلال رفته و همسایه شمالی یعنی روسیه و انگلستان در جنوب، موجودیت و حیاتش را تهدید می‌کند. بعد که مشروطه شد و کشور درگیر جنگ جهانی اول و هجوم روسها و اولتیماتوم و ... شد باز همچنان مسأله امنیت و توسعه در اصول کار آمد. بعد از جنگ جهانی دوم هم به همین ترتیب عمل شد. بنابراین مسائل ما می‌شود چند مولفه‌ای که شما در ابتدا به آن اشاره کرده‌اید. مسائل در ۱۵۰ سال گذشته ما ثابت است ولی بیانش در هر دوره‌ای متفاوت می‌شود.

چون مسائل همچنان برجاست. برویم حبل‌المتین را بخوانیم. با روزنامه دولتی ایران که در سال ۱۲۹۷ منتشر می‌شد را بخوانید. شفق سرخ را بخوانید. می‌بینید که نویسندگان عملاً دارند مسائل و موضوعات را در قالب همین تم‌های مرکزی بسته بندی و ارائه می‌کنند. ما هنوز درگیر همان مسائل هستیم.

« بنابراین می‌توان گفت که از ۱۵۰ سال گذشته تا الان دغدغه ما، ایران بوده است؟ بله. دغدغه ایران است. کانون بحث در اغلب موارد همین بوده: سرنوشت ایران. اینکه ما چه

برای مشاهده فیلم
بار کد را اسکن کنید